

KOMORA ZDRAVSTVENE I AKUŠERSKE NEGE
SLOVENIJE – SAVEZ STRUKOVNIH DRUŠTAVA
MEDICINSKIH SESTARA, BABICA I MEDICINSKIH

Terminološki rečnik osnovnih pojmov u delatnosti zdravstvene i akušerske nege

KOMORA ZDRAVSTVENE I AKUŠERSKE NEGE
SLOVENIJE – SAVEZ STRUKOVNIH DRUŠTAVA
MEDICINSKIH SESTARA, BABICA I MEDICINSKIH

Terminološki rečnik osnovnih pojmova u delatnosti zdravstvene i akušerske nege

Radni materijal je namenjen za pripremu kandidata za polaganje ispita iz slovenačkog stručnog jezika za zdravstvene radnike i saradnike u oblasti zdravstvene i akušerske nege.¹

¹ Radni materijal je pripremljen na osnovu rečnika pojmova iz oblasti zdravstva i akušerstva, koji je izradila radna grupa za terminologiju pri Komori zdravstvene i akušerske nege Slovenije – Savezu strukovnih društava medicinskih sestara, babica i medicinskih tehničara Slovenije (Komora – Savez). Uz Aleksandru Sašu Horvat i Nevenku Medija, u radnoj grupi su povremeno učestvovala i članice Nada Vigec, Mirjam Marn, Alenka Krist i Gordana Njenjić. U 2023. godini stručni saradnici Komore – Saveza dodali su nove pojmove. Radni materijal će se dopunjavati.

Terminološki rečnik osnovnih pojmov u delatnosti zdravstvene i akušerske nege

Radni materijal

Izdavač: Komora zdravstvene i akušerske nege Slovenije
– Savez strukovnih društava medicinskih sestara, babica
i medicinskih tehničara Slovenije

Glavna i odgovorna urednica: Monika Ažman

Autori: Aleksandra Horvat, Nevenka Medija, Nada Vigec,
Mirjam Marn, Alenka Krist, Gordana Njenjić, Dragica
Štromajer, Andrej Vojnovič, Sanja Arnautović

Dizajn: Komora zdravstvene i akušerske nege Slovenije – Savez
strukovnih društava medicinskih sestara i babica Slovenije

Ljubljana, 2024.

1. verzija za internet

Kataloški zapis o publikaciji (CIP) je pripremljen u
Narodnoj i univerzitetskoj biblioteci u Ljubljani
COBISS.SI-ID 182079747
ISBN 978-961-273-271-4 (PDF)

A

adaptacija – adaptacija osobe na novonastalu situaciju odnosno na nove, drugačije okolnosti: adaptacija pacijenta na život s bolešću, adaptacija pacijenta nakon amputacije ekstremiteta, adaptacija specijaliste **zdravstvene i akušerske nege** (u daljem tekstu **ZAN**) na promjenjen način rada

agresivan – nasilan, nasrtljiv čovek: na primer verbalno i/ili fizički agresivan pacijent prema drugoj osobi, predmetu ili životinji – heteroagresivan, prema sebi – autoagresivan; reč se ne koristi samo u negativnom smislu, već i u pozitivnom (vidi asertivno)

akreditacija – akreditacija zdravstvenih ustanova je formalni postupak u kome eksterna institucija procenjuje i ocenjuje koliko zdravstvena ustanova ispunjava unapred pripremljene i objavljene standarde kvaliteta i bezbednosti u cilju stalnog poboljšanja kvaliteta i bezbednosti zdravstvenog postupka

aktivno slušanje – slušalac (stručnjak za ZAN) podstiče govornika (pacijenta) na govor verbalno – pitanjima i povratnim informacijama, i neverbalno – mimikom i gestikulacijom, čime mu stalno daje do znanja da ga stvarno sluša, čuje i razume, i istovremeno proverava da li je i govornik čuo i razumeo njegovu poruku; slušalac ne procenjuje i ne ocenjuje mišljenje govornika

akutno bolničko lečenje – uključuje zdravstvene usluge i stanja koja zahtevaju prijem pacijenta i nadzor njegovog zdravstvenog stanja u bolnici najmanje 24 sata

algoritam – pravilo koje određuje vrstu i redosled aktivnosti zdravstvenih radnika da bi se postigla najveća moguća korist za pacijenta; algoritam za reanimaciju, algoritam za postupanje sa pacijentom kod sumnje na infekciju virusom H1N1, SARS-CoV-2, algoritam za zbrinjavanje novorođenčeta posle porođaja

alternativna medicina, narodna medicina – nepovezana grupa neortodoksnih postupaka; metode alternativne medicine, za razliku od metoda ortodoksne medicine, uglavnom nemaju dokazane efekte; kod sprovođenja aktivnosti narodnog lečenja koriste se sledeći medicinski sistemi (tradicionalna kineska medicina, ajurveda – tradicionalna indijska medicina, homeopatija, drugi lekovi)

ambulantna – javna ili privatna organizaciona jedinica zdravstvene ustanove za zdravstvenu negu za pacijente, koja ne pruža usluge boravka; pacijenti najčešće dolaze u ambulantu na preglede i/ili lečenje od kuće, iz sopstvene potrebe ili na osnovu uputa primarnog lekara:

privatna ambulanta – ambulanta za pružanje opštih i/ili specijalističkih zdravstvenih usluga van javnog zdravstvenog sistema, u kojoj pacijent delimično ili u potpunosti plaća usluge

specijalistička ambulanta – ambulanta za pružanje specijalističkih zdravstvenih usluga, namenjena za dubinsku dijagnostiku i lečenje bolesti ili zdravstvenih stanja i ambulantnu rehabilitaciju: otorinolaringološka, dijabetološka, antirabična, dermatološka ambulanta

opšta ambulanta – ambulanta za pružanje usluga opšte medicine; namenjena je za sveobuhvatnu i stalnu zdravstvenu zaštitu stanovništva

ambulantno lečenje/kontakt/konsultacije – skup aktivnosti vezanih uz terapiju/pregled/lečenje/konsultacije koje obavljaju lekar ili medicinska sestra u prisustvu lekara, a koje su vremenski i prostorno vezane uz jednog ambulantnog pacijenta, npr. lekarska ordinacija ili pacijentov dom

ambulantni pacijent – lice koje je upućeno u ambulantu primarne zdravstvene zaštite ili u bolničku ambulantu i koristi dijagnostičke i terapijske usluge, a ne nalazi se u redovnom ili posebnom bolničkom krevetu

analiza – sistematsko raščlanjivanje jedinice ili celine na sastavne delove: analiza psihofizičkog stanja pacijenta, analiza potreba pacijenta za ZAN-om, analiza uslova za sprovođenje aktivnosti ZAN-a (osoblje, oprema ustanove), analiza teorije zdravstvene nege prema Doroteji Orem

anamneza – podaci o pacijentu, koje prikuplja medicinski radnik pre početka lečenja na osnovu pacijentovih odgovora na konkretna pitanja – samoanamneze – ili odgovora osobe koja poznaje pacijenta, npr. njegovih rođaka i/ili drugih medicinskih radnika – heteroanamneza; anamneza je važna za lečenje i primenu ZAN-a:

akušerska anamneza – podaci o pacijentkinji (trudnici, porodilji, ženi sa novorođenčetom): podaci o trudnoći, porođaju i postporođajnom periodu; podaci o tome da li je pacijentkinja zatrudnila prirodnim putem ili uz medicinsku pomoć, da li je porođaj završen carskim rezom, da li pacijentkinja ima problema sa dojenjem

porodična anamneza – podaci o pojavljivanju pojedinih bolesti u porodici pacijenta: nastanak raka, kardiovaskularnih i drugih hroničnih nezaraznih bolesti, naslednih bolesti i naslednih specifičnosti

medicinska anamneza – podaci o pacijentu koji pomažu lekaru u postavljanju medicinske dijagnoze: trenutni zdravstveni problemi i bolesti pacijenta, bolesti koje je preboleo u detinjstvu, način života, eventualni poroci, starost pacijenta

anamneza nege – podatak koji nam govori da li pacijent ima snage, volje i znanja za obavljanje osnovnih životnih aktivnosti: podaci koji nam govore da li pacijentu treba pomoć kod ustajanja, da li je pacijent sa dijabetesom sposoban da kontroliše glukozu u krvi, da li je pacijent sposoban za samostalnu brigu posle otpuštanja iz bolnice

socijalna anamneza – podaci o socijalnoj situaciji pacijenta: porodična situacija, stambena situacija, situacija na radnom mestu

anketa – sticanje, prikupljanje odgovora i/ili mišljenja uz pomoć anketnog upitnika; anketa je u pravilu pisana i anonimna, namenjena ciljanoj grupi ljudi; ona je metod istraživačkog rada uz pomoć koga proučavamo predmet istraživanja: anketa o prehrambenim navikama pacijenata, anketa o korišćenju hormonske kontracepcije među tinejdžerima, anketa o učestalosti pušenja među zdravstvenim radnicima

antisuicidalni pakt – dogovor između psihoterapeuta i njegovog pacijenta odnosno klijenta da neće pokušati da počinu samoubistvo između jedne i druge terapeutske sesije; ako pacijent ili klijent ne mogu da se pridržavaju dogovora, obavezuju se da će potražiti pomoć psihoterapeuta ili drugog stručnjaka (pomoć psihijatra, hitni telefonski poziv itd.)

asertivan – lice koja se izražava, afirmiše; agresivan u pozitivnom smislu reči: asertivan pojedinac (stručnjak za ZAN) ističe svoja prava i zadovoljava svoje potrebe, želje i htenja, vodeći računa o drugim ljudima (pacijentima, kolegama) i ne uskraćujući im ostvarivanje i zadovoljenje njihovih potreba, želja i ne krši njihova prava, ali ne dopušta ni da mu se krše njegova prava i uskraćuje ostvarivanje i zadovoljenje njegovih potreba, želja i htenja; asertivan pojedinac je jasan i odlučan u aktivnostima za postizanje svojih ciljeva, svoje postupke i odluke podržava opravdanim razlozima i dokazima, empatičan je prema drugima, prihvata njihove različitosti, zna prihvatiti kompromis, a u posebnim okolnostima može se i odreći svog cilja

autonomija – nezavisnost, individualna nezavisnost; autonomni pojedinac odlučuje i postupa u skladu sa svojim uverenjima odnosno ne zavisi od mišljenja drugih u donošenju odluka i ponašanju:

autonomija pacijenta – na osnovu informacija koje mu daje zdravstveni stručnjak o lečenju, pacijent o njemu odlučuje samostalno, u skladu sa svojim uverenjima i nezavisno od mišljenja zdravstvenog stručnjaka; autonomno donošenje odluka i ponašanje je osnovno pravo pacijenta

autonomija stručnjaka za ZAN – stručnjak za ZAN samostalno, u skladu sa svojim stručnim kompetencijama i etičkim principima, odlučuje i deluje za dobrobit pacijenta; autonomija stručnjaka za ZAN nije apsolutna, ograničena je autonomijom pacijenta – u etici nege autonomija se ne shvata kao samostalno donošenje odluka stručnjaka za ZAN, nego stručnjak za ZAN donosi odluke na osnovu komunikacije i dogovora sa pacijentom i ostalim članovima tima

B

akušerski tim – monodisciplinarna grupa stručnjaka iz oblasti akušerstva; sastoji se od diplomirane babice i medicinske sestre-babice

akušerstvo – samostalno stručno područje babica; uključuje brigu o ženama svih starosti da bi se održalo ili obnovilo njihovo reproduktivno i ginekološko zdravlje; bavi se ženama tokom normalne trudnoće, porođaja i postporođajnog perioda i novorođenčeta, dojenčeta i njihovim porodicama

Biomedicina Slovenica – najopsežnija bibliografska zbirka stručnih i naučnih članaka iz biomedicinske oblasti u Sloveniji

bol – lokalizovan, neprijatan do neizdržljiv osećaj povezan sa fizičkim ili mentalnim smetnjama u funkcionisanju organizma

bolest – 1. bolest ili poremećaji funkcije organizma ili pojedinih tkiva, organa, sistema; bolest se razlikuje od povreda po tome što su povrede rezultat spoljnih fizičkih ili hemijskih agenasa; 2. fiziološka ili psihološka disfunkcija

medicinska sestra negovateljica / bolničar negovatelj (u daljem tekstu: bolničar negovatelj) je član tima za negu; pruža zdravstvenu negu pretežno u domovima za starije i drugim ustanovama socijalne zaštite; bolničar negovatelj ima srednju stručnu spremu u trajanju od tri godine, pripravnički staž i položen stručni ispit; za samostalan rad mora da bude upisan u registar zdravstvene i akušerske nege pri Komori – Savezu

bolovanje – trajna ili privremena odsutnost sa posla zbog bolesti, povrede na radu ili van rada, nege ili pratnje bolesnog člana porodice ili izolacije

bolnica – javna ili privatna zdravstvena ustanova koja kapacitetom kreveta, odgovarajućim kadrom, opremom i odgovarajućom organizacijom rada obavlja lečenje i pruža zdravstvenu zaštitu pacijentima:

klinika – osnovna organizaciona jedinica univerzitetske bolnice ili samostalne zdravstvene ustanove na tercijarnom nivou zdravstvene zaštite za najzahtevnije specijalističko vanbolničko i bolničko lečenje; ustanova za naučno-istraživački i nastavni rad: Univerzitetska hirurška klinika u Ljubljani, Univerzitetska ginekološka klinika Ljubljana, Univerzitetska psihijatrijska klinika Ljubljana

klinički institut – samostalna zdravstvena ustanova ili odeljenje bolnice namenjeno naučno-istraživačkom radu za potrebe zdravstvene zaštite i univerziteta (Medicinski fakultet, Zdravstveni fakultet), obrazovanju zdravstvenih radnika i razvoju zdravstvene struke; u pravilu nema kapacitet bolničkih kreveta za obavljanje svoje delatnosti: Klinični institut za kliničku hemiju i biohemiju UKC Ljubljana, Klinični institut za radiologiju UKC Ljubljana, Klinični institut za onkologiju Ljubljana

specijalistička bolnica – javna ili privatna zdravstvena ustanova za lečenje i zdravstvenu negu pacijenata sa određenim bolestima: Psihijatrijska bolnica Begunje, Bolnica Topolšica, Ortopedska bolnica Valdoltra

opšta bolnica – javna zdravstvena ustanova za lečenje i zdravstvenu negu pacijenata određene oblasti; pruža zdravstvene usluge najmanje iz oblasti interne medicine, hirurgije, pedijatrije, ginekologije i opstetricije: Opšta bolnica Novo mesto, Opšta bolnica Slovenj Gradec, Opšta bolnica Ptuj

obrazovna bolnica – javna zdravstvena ustanova koja ujedno radi i kao baza za obrazovanje stručnjaka za ZAN i drugih zdravstvenih radnika: Opšta bolnica Jesenice, Opšta bolnica Izola, Opšta bolnica Novo mesto

univerzitetska bolnica – javna zdravstvena ustanova povezana sa univerzitetom, posvećena najkompleksnijem lečenju i zdravstvenoj nezi pacijenata iz cele Slovenije, kao i obrazovnoj i naučno-istraživačkoj delatnosti: Univerzitetski klinički centar Ljubljana, Univerzitetski klinički centar Maribor

bolnička infekcija – infekcija koja nastaje u procesu dijagnostike, lečenja ili rehabilitacije u bolnici ili nekoj drugoj zdravstvenoj ustanovi koja obavlja zdravstvenu delatnost, kao i u ustanovi za socijalnu zaštitu;

o bolničkoj infekciji govorimo ako se simptomi pacijenta jave više od 48 sati posle prijema na lečenje i manje od 48 sati posle otpuštanja; bolnička infekcija se prenosi indirektnim ili direktnim kontaktom sa uzročnikom: npr. infekcija rane bakterijom M.R.S.A (*Staphylococcus aureus* rezistentan na meticilin), infekcija bešike bakterijom E.coli (*Escherichia coli*), infekcija krvi bakterijom V.R.E. (enterokok rezistentan na vancomycin)

bolničko lečenje – hospitalizacija; lečenje pacijenta na jednom ili više odeljenja bolnice, koje započinje prijemom, a završava otpuštanjem, premeštanjem u drugu zdravstvenu ustanovu ili smrću

C

vakcinacija – medicinski postupak kojim se aktivira imunološki odgovor osobe/pacijenta unošenjem živih oslabljenih mikroba, uništenih mikroba, pojedinačnih mikrobnih molekula ili mRNA vakcinama da bi se stvorila rezistencija

sertifikovanje – proces kojim nezavisna institucija pismeno garantuje da je proizvod, proces ili usluga u skladu sa određenim zahtevima

sertifikat – dokument kojim se potvrđuje da su postignute dovoljne kvalifikacije (sposobnosti i uslovi) za obavljanje određenog posla

cilj – željeno buduće stanje za koje donosilac odluke prema svojim ili drugim kriterijumima procenjuje da bi ga bilo vredno ostvariti

CINDI (Countrywide Intergrated Noncommunicable Diseases Intervention Programme) – internacionalni integrisani intervencijski program za prevenciju nezaraznih bolesti; nacionalni program promocije zdravlja i prevencije bolesti srca i krvnih žila i drugih hroničnih nezaraznih bolesti; deluje u okviru SZO od 1984. godine, u Sloveniji od 1990. godine

Č

period čekanja – očekivani period od upisa na listu čekanja do stvarnog početka lečenja, izraženo u danima ili mesecima
vreme čekanja – razlika između unapred dogovorenog vremena početka medicinske usluge i njenog stvarnog početka, izražena u minutima

lista čekanja – elektronski ili ručno vođena baza podataka o redosledu redom upisanih pacijenata koji čekaju na lečenje ili na ostvarivanje prava na zdravstvene usluge

časni sud – nezavisni dvostepeni organ Komore – Saveza, koji utvrđuje, rešava i presuđuje kršenja Etičkog kodeksa u zdravstvenoj nezi i zaštiti, Etičkog kodeksa babica Slovenije, Statuta Komore – Saveza i druge nepravilnosti u sprovođenju ZAN-a

D

faktori rizika – faktori rizika koji povećavaju verovatnoću da će se razviti zdravstveni problemi odnosno bolesti koje se mogu sprečiti: pušenje – faktor rizika za razvoj karcinoma pluća; fizička neaktivnost i nezdrava ishrana – faktori rizika za kardiovaskularne bolesti; konzumacija psihoaktivnih supstanci tokom trudnoće – faktor rizika za nepravilan razvoj ploda (nasuprot faktoru rizika stoje protektivni ili zaštitni faktori koji povoljno utiču na zdravlje i smanjuju verovatnoću za bolesti: redovna fizička aktivnost za prevenciju kardiovaskularnih bolesti, uravnotežena zdrava ishrana za sprečavanje gojaznosti)

deontologija – propisi zasnovani na etici kojima su uređene dužnosti određene struke odnosno profesije: npr. medicinska deontologija, pravna deontologija

dijeta – ishrana kojom se održava ili vraća zdravlje pacijenta i leče odnosno sprečavaju određene bolesti; zavisno od prirode bolesti lekar pacijentu propisuje dijetu u saradnji sa dijetetičarom koji određuje odgovarajući sastav, količinu i broj obroka i način njihove pripreme: dijeta za srčane bolesnike, dijeta za pacijente sa bubrežnim bolestima, dijeta za mršavljenje

diplomirana babica/tehničar – pružalac akušerske nege; ima završen prvostepeni (univerzitetski) studij akušerstva; akušerstvo je stručna oblast koja se bavi ženama tokom normalne trudnoće, porođaja, postporođajnog perioda i novorođenčadi i dojenčadi radi održavanja ili postizanja najboljeg zdravlja porodice; bavi se i određenim oblastima reprodukcije, opstetricije, ginekologije, neonatologije, društvenih nauka, terapijske delatnosti, javnog zdravstva, etike... za samostalan rad diplomirana babica mora da bude upisana u registar Komore – Saveza i da ima važeću licencu za obavljanje samostalne akušerske nege

diplomirana medicinska sestra/diplomirani medicinski tehničar – (u daljem tekstu: diplomirana medicinska sestra) je pružalac zdravstvene nege u timu za negu i zdravstvenom timu; ima završen prvi stepen (univerzitetski) studija sestinstva; utvrđuje potrebe za zdravstvenom negom, postavlja ciljeve sveobuhvatnog pristupa pacijentu, planira, sprovodi, procenjuje i dokumentuje zdravstvenu negu; pritom uključuje kolege u tim za negu i zdravstveni tim; za samostalan rad mora da bude upisana u registar Komore – Saveza i mora da ima važeću licencu za samostalno obavljanje zdravstvene nege

diskriminacija pacijenata – neželjena i nedozvoljena diskriminacija pacijenata od strane stručnjaka za ZAN i njihovih kolega; ograničavanje ili isključivanje jednog ili više pacijenata u korist drugog ili drugih; diskriminacija potiče iz zanemarivanja ili kršenja etičkih principa; pacijenti su diskriminirani zbog svog pola, rase, boje kože, starosti, religioznih ili političkih uverenja, seksualne orijentacije i iz drugih razloga

dogadaj – 1. samostalan, jasno definisan događaj koji se može prosuditi;

2. bilo koje odstupanje od uobičajene zdravstvene prakse, koje šteti pacijentu ili predstavlja rizik od štete; obuhvata greške, štetne događaje i opasnosti koje se mogu sprečiti; 3. nešto što se desi pacijentu ili uključuje pacijenta

dojenče – dete do prve godine starosti

doktrina rada – naučna doktrina odnosno naučna teorija rada; teoretske smernice za pravilno sprovođenje aktivnosti ZAN-a u praksi

dokumentacija – sistem pisanog prikupljanja, uređivanja, prenošenja, beleženja i korišćenja informacija/podataka; dokumentovanjem i izveštavanjem se prenose informacije o zdravstvenom stanju pacijenta i o intervencijama usmerenim na postizanje ciljeva pacijenta; dokumentacija je pravni dokument u sudskom postupku

dokumentacija zdravstvene nege – kontinuirana evidencija sprovođenja svih faza procesa zdravstvene nege prema stručnim nalazima, smernicama, protokolima i standardima zdravstvene nege; dokumentovanjem se u zdravstvenoj nezi obezbeđuje evidencija svih značajnih promena u stanju bolesnika i odstupanja od planiranog plana zdravstvene nege, kao i efikasnost sprovedenih aktivnosti

dugotrajna nega – predstavlja skup mera, usluga i aktivnosti namenjenih licima koja zbog posledica bolesti, slabosti zbog starosti, povreda, invaliditeta, nedostatka ili gubitka intelektualnih sposobnosti u dužem periodu, koji nije kraći od tri meseca, ili trajno zavise od pomoći drugih lica u obavljanju osnovnih i pratećih svakodnevnih zadataka

dom za starije osobe – javna ili privatna ustanova socijalne zaštite za dugotrajni ili privremeni boravak, zdravstvenu zaštitu i negu za starije, a izuzetno i za druge ciljne grupe stanovništva koje iz raznih razloga ne mogu u potpunosti same da se staraju o sebi, npr. invalidi i drugi: Dom za starije Fara Prevalje, Dom za starije Fužina, Dom za penzionere Danice Vogrinc, Maribor

doonošče – novorođenoče rođeno između navršene 37. i 42. nedelje gestacijske dobi

DORA – nacionalni, organizovani program skrininga za rano otkrivanje karcinoma dojke kod žena starijih od 50 godina; metod skrininga je mamografija ili rendgen dojke

drugo mišljenje – mišljenje jednog ili više drugih lekara o proceni određenog zdravstvenog stanja ili predviđenog postupka lečenja pacijenta, kojim se potvrđuje, opovrgava ili menja procena određenog zdravstvenog stanja ili predviđenog postupka lečenja pacijenta, koji sprovodi nadležni lekar

E

EMA – European Midwifery Association, Evropsko udruženje babica – neprofitna i nevladina organizacija koju čine strukovna udruženja i organizacije babica iz država članica Evropske unije, Evropskog ekonomskog prostora i država kandidata za ulazak u Evropsku uniju. Udruženje postavlja minimalne standarde u oblasti akušerske nege, organizuje stalna stručna usavršavanja za svoje članove i daje važan i aktivan doprinos zdravstvenoj politici u Evropi; na sastancima EMA-e babice razmenjuju iskustva i raspravljaju o temama vezanim uz akušerstvo i reproduktivno zdravlje žena; Slovenija je punopravna članica EMA-e od 2004. godine

empatija – sposobnost pojedinca da shvati osećaje nekog drugog lica na sličan način kao što se to lice samo oseća, bez poistovećivanja sa njim; sposobnost stručnjaka za ZAN da shvati pacijentove osećaje i probleme bez poistovećivanja sa pacijentom ili preuzimanja njegovih osećaja i problema; jedna od važnih karakteristika odnosno sposobnosti koje stručnjak za ZAN mora da ima da bi profesionalno obavljao svoj posao

jedinica intenzivne terapije – organizaciona jedinica bolnice namenjena najkompleksnijem lečenju životno ugroženih pacijenata

jedinica intenzivne zdravstvene nege – organizaciona jedinica bolničkog odeljenja ili organizaciona jedinica bolnice u kojoj se sprovodi intenzivno lečenje

enterostomalni terapeut/kinja – diplomirani medicinski tehničar ili diplomirana medicinska sestra, posebno osposobljen ili osposobljena za lečenje pacijenata sa raznim vrstama stoma, fistula, povreda od pritiska i drugih hroničnih rana i za lečenje pacijenata sa inkontinencijom

etika – čestitost, moralni nauk; filozofska disciplina koja se bavi ljudskim ponašanjem u smislu dobra i zla; sistem principa moralnih dužnosti ljudi (prema bližnjem, porodici, društvu); u kontekstu etike, u profesiji ZAN-a se susrećemo sa sledećim pojmovima:

etička dilema – težak izbor između dve mogućnosti postupanja odnosno teška odluka za jednu od njih; u pravilu nijedna odluka ne doprinosi zadovoljavajućem rešenju problema; stručnjak za ZAN na osnovu svog znanja i iskustva bira rešenje koje donosi manje zlo;

etička komisija – multidisciplinarna grupa stručnjaka koja procenjuje etičnost predloga istraživanja i njegovog toka i proverava usaglašenost postupaka istraživanja sa zakonskim i etičkim propisima; zdravstveni radnici moraju da dobiju saglasnost etičke komisije za istraživanja koja uključuju pacijente i/ili njihovu rodbinu;

etički princip – princip, smernica za etičko odlučivanje i postupanje; etički principi koje stručnjaci za ZAN moraju da uzmu u obzir i prema kojima moraju da se ponašaju u radu sa pacijentima definisani su Slovenačkim etičkim kodeksom medicinskih sestara i medicinskih tehničara i Slovenačkim etičkim kodeksom babica;

etika nege – filozofska disciplina, teorija struke ZAN-a koja definiše negu stručnjaka za ZAN u odnosu na pacijenta u najširem smislu reči (zadovoljavanje fizičkih, duhovnih, psihičkih i socijalnih potreba pacijenta); etika nege je etika odnosa između lica koje pruža negu i lica koje je prima; uključuje sve aktivnosti stručnjaka za ZAN čiji je cilj dobrobit pacijenta odnosno njegovo dobro;

etika vrlina – teorija ZAN profesije koja definiše pozitivne karakterne osobine stručnjaka za ZAN – poštenje, pravednost, dobrota, pouzdanost, hrabrost i dr. posvuda i prema svakome;

profesionalna etika – profesionalni moral, profesionalni moralni nauk; usmerava donošenje odluka, delovanje, ponašanje i postupanje stručnjaka za ZAN na radnom mestu i van njega; definisan je Slovenačkim etičkim kodeksom medicinskih sestara i medicinskih tehničara i Slovenačkim etičkim kodeksom babica

e-zdravlje – opšta primena informacionih i komunikacionih tehnologija u prevenciji, dijagnostici, lečenju i praćenju bolesti i u donošenju odluka o zdravlju i načinu života; uključuje saradnju pacijenata i pružalaca zdravstvenih usluga, prenos podataka između ustanova i međusobno informisanje pacijenata i zdravstvenih radnika; pokriva i zdravstvene informatičke mreže, elektronske zdravstvene kartoteke, telemedicinu i sisteme za komunikaciju kod praćenja zdravstvenog stanja koje pacijenti nose na telu

F

fetalna smrt – smrt fetusa ili embrija pre rođenja

fertilitet – rodnost; broj živorođene dece na 1000 žena u reproduktivnom periodu (od 15 do 49 godina) u određenom vremenu i u određenoj geografskoj oblasti

G

gestacija – trudnoća (takođe gravidnost)

gestacijska starost – starost embrija i ploda u bilo kom trenutku trudnoće

osnovna delatnost poslovnog subjekta – ona delatnost koja je registrovana odnosno definisana propisom ili aktom o osnivanju; ako poslovni subjekt obavlja samo jednu delatnost, to je njegova glavna delatnost; ako poslovni subjekt obavlja više delatnosti, njegova glavna delatnost je ona kojom ostvaruje najveći udeo dodate vrednosti

H

handling – postupci za podsticanje ili ubrzavanje normalnog psihomotornog razvoja deteta ili pacijenta sa neurološkim bolestima ili povredama; u početku zahvate izvode zdravstveni radnici, a kasnije i članovi detetove odnosno pacijentove porodice prema uputstvima medicinskog osoblja

hospitalizacija – prijem bolesnika u bolnicu i njegovo lečenje u bolnici; zdravstvena zaštita pacijenta u bolničkom krevetu

hospitalizam – reakcija pacijenta na dug boravak u bolnici ili u drugoj zdravstvenoj i socijalnoj ustanovi, koja se kod pacijenta odražava u obliku fizičkih i/ili psihičkih smetnji; hospitalizam je češći kod dece, naročito u prvoj godini života, a posledica je istrgnutosti iz domaćeg okruženja i odvajanja od majke ili roditelja:

duševni hospitalizam – poremećaji ponašanja, bezbrižnost, odbijanje saradnje u lečenju;

fizički hospitalizam – nehотиčni pokreti tela i ekstremiteta, ponovno mokrenje deteta nakon što je savladalo korišćenje noše ili WC šolje, kontrakture – kontrakcija i slabost mišića, povreda zbog pritiska

hospitalizovani pacijent – pacijent primljen u bolnicu radi lečenja

I

incident (vidi i neželjeni događaj, odstupanje u pogledu bezbednosti) – 1. događaj ili okolnost koja je mogla da dovede ili je dovela do nenamerne i/ili nepotrebne štete nekom licu; 2. svako odstupanje od uobičajenog zdravstvenog tretmana, koje je uzrokovalo štetu pacijentu ili predstavljalo opasnost od štete; obuhvata greške, štetne događaje i nesreće koje se mogu sprečiti

incidencija – broj novoobolelih od određene bolesti u određenom vremenskom periodu i u određenoj grupi populacije, npr. incidencija karcinoma dojke kod žena je broj svih novoobolelih od karcinoma dojke u jednoj kalendarskoj godini

indikacija – potreba, razlog za uvođenje određenih zdravstvenih intervencija i postupaka nege, koje na osnovu indikacija odnosno pacijentovih znakova i okolnosti bolesti sprovode zdravstveni stručnjaci

izvršilac zdravstvene delatnosti – javna zdravstvena ustanova i drugo pravno ili fizičko lice koje obavlja zdravstvenu delatnost u skladu sa zakonom kojim je uređena zdravstvena delatnost

izvršilac zdravstvene i akušerske nege – zdravstveni radnik u delatnosti zdravstvene i akušerske nege (npr. medicinska sestra, medicinski tehničar, diplomirana medicinska sestra, diplomirana babica)

intenzivna zdravstvena nega – neprekidna, opsežnija i kompleksnija nega bolesnika kojima je potrebna delimična ili potpuna stručna pomoć u ostvarivanju osnovnih životnih aktivnosti; stručnjaci za zdravstvenu negu imaju pojačan nadzor nad pacijentima uz pomoć odgovarajućih medicinskih aparata; intenzivna nega obuhvata i individualne dijagnostičke i terapijske intervencije i zdravstveno-vaspitni i socio-terapeutski rad

intenzivna terapija – najkompleksnije lečenje kojim se životno ugroženim pacijentima pruža podrška oslabljenoj funkciji pojedinog vitalnog organa ili sistema organa ili nadoknađuje izgubljena funkcija; posebno obrazovani zdravstveni stručnjaci uz pomoć odgovarajućih medicinskih uređaja vrše stalni nadzor nad pacijentima u okviru kog sprovode zahtevan i opsežan dijagnostički i terapijski program

interdisciplinarni tim – tim sastavljen od stručnjaka različitih disciplina, gde su područja odgovornosti jasna i definisana prema stručnom profilu i obrazovanju pojedinca; u toj vrsti tima stručnjaci zajedno i u međusobnoj saradnji rešavaju zajednički problem, ali ipak iz specifične orijentacije vezane uz sopstvenu struku; rukovodstvo timom, ovlašćenja i odgovornost dodeljuju se stručnjaku koji je najpodesniji za rešavanje određene kliničke situacije, koja se može razlikovati od slučaja do slučaja

intervencije – sve aktivnosti nosioca zdravstvene i akušerske nege (zahvati i intervencije) koje su potrebne za realizaciju plana zdravstvene nege

poboljšanje sistema – rezultati ili ishod kulture, procesa i struktura usmerenih na sprečavanje sistemskih nedostataka i poboljšanje bezbednosti i kvaliteta

iscrpljenost (pregorelost) – dugotrajno stanje izrazite psihofizičke iscrpljenosti; pregorelost može da bude podstaknuta preteranim stresom, ali je uzrokovana karakteristikama ličnosti pojedinca, posebno samoprocenom zasnovanom na efikasnosti; pregorelost se manifestuje različitim simptomima, uključujući gubitak motivacije za rad, hronični umor koji ne prolazi ni nakon odmora, poremećaj koncentracije, odsutnost emocija, depresiju; konačni rezultat procesa samopregorevanja zbog preterane aktivnosti je psihofizički slom

ishod za pacijenta – uticaj na pacijenta koji se u potpunosti ili delimično može pripisati incidentu

pružaoci zdravstvene delatnosti – domaća ili strana pravna i fizička lica koja su dobila dozvolu ministarstva nadležnog za zdravstvo za obavljanje zdravstvene delatnosti

pružalac usluga ZAN-a – zdravstveni stručnjak koji radi u oblasti ZAN-a, ima odgovarajuće formalno obrazovanje u programima ZAN-a i zadovoljava druge propisane uslove

K

kaheksija – stanje teške opšte fizičke slabosti i opšte iscrpljenosti pacijenta; može da bude posledica određenih bolesti, trovanja ili gladovanja

kahektičan – pacijent sa kaheksijom

kvalitet – stepen do koga zdravstvene usluge za pojedinca ili populaciju povećavaju verovatnoću željenih zdravstvenih ishoda i u skladu su sa najnovijim stručnim saznanjima

kvalitet u zdravstvu – karakteristika zdravstvene zaštite prema kojoj prosuđujemo da li je određena nega postigla svoj cilj, odnosno dosledno pružanje ishoda lečenja koji su uporedivi sa standardima ili najboljom praksom

kvalitet zdravstvenog tretmana – zdravstveni tretman kojim se pojedincima i stanovništvu obezbeđuju željeni ishodi lečenja u skladu sa aktuelnim stručnim znanjem; kontinuirano nastojanje svih – pružalaca zdravstvene delatnosti, zdravstvenih radnika i zdravstvenih saradnika, pacijenata i njihovih rođaka, istraživača, lica koja plaćaju usluge, planera i edukatora – da uvedu promene koje će dovesti do boljih zdravstvenih ishoda za pacijente, do efikasnijeg sistema i boljeg razvoja stručnjaka

karenca – privremeno potpuno ograničenje hranjenja i pijenja tečnosti na usta zbog dijagnostičkih ili terapijskih postupaka, npr. pacijent ne smije da guta ništa na usta izvesno vreme nakon operacije probavnog sistema

kartica zdravstvenog osiguranja – računarski čitljiv lični dokument za ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja u Republici Sloveniji; ima je svaki građanin koji plaća doprinose za obavezno zdravstveno osiguranje

indikator kvaliteta – statistička ili druga merljiva jedinica koja pokazuje uspešnost lečenja, uspešnost rada izvršilaca zdravstvenih usluga i zdravstvenog sistema, osnov je za praćenje, vrednovanje i unapređivanje kvaliteta lečenja; merimo broj padova pacijenata na hiljadu dana nege, **broj dekubitusa zbog pritiska** na hiljadu hospitalizovanih pacijenata tokom hospitalizacije, broj majki koje isključivo doje svoju novorođenčad nakon otpuštanja iz porodilišta

klinički put – standardni plan, sled aktivnosti za sprovođenje sveobuhvatnog, kvalitetnog, bezbednog i na naučnim dokazima zasnovanog zdravstvenog tretmana pacijenata sa određenom bolešću ili planiranom specifičnom intervencijom, u cilju postizanja optimalnog ishoda lečenja: npr. klinički put za lečenje bolesnika sa melanomom, klinički put za lečenje bolesnika kod laserske sklerozacije proširenih vena donjih ekstremiteta, klinički put za lečenje bolesnika sa karcinomom želuca

kliničko okruženje – okruženje u kome se izvršava zdravstveni tretman pacijenta

Etički kodeks babica Slovenije – usvojila ga je Komora – Savez i predstavlja kodeks etičkih principa i pravila koji je namenjen i koji obavezuje sve koji rade ili se obrazuju u oblasti akušerske nege

Etički kodeks u zdravstvenoj zaštiti i nezi Slovenije – usvojila ga je Komora – Savez i predstavlja kodeks etičkih principa i pravila koja su namenjena i obavezuju sve koji rade ili se obrazuju u oblasti zdravstvene nege; predstavljaju putokaz u formiranju profesionalnih etičkih i moralnih stavova i vrednosti, osnov za etičko odlučivanje, pomoć u argumentaciji tih odluka i omogućavaju etičku refleksiju profesionalnog rada

kohorta (COHORT) – grupa lica sa zajedničkom statističkom karakteristikom; statistički pojam za reprezentativni uzorak lica iz populacije koju istraživanje prati u narednim godinama kako bi se uočilo pojavljivanje, nestanak i promena pojedinih fenomena u navedenoj grupi populacije

kompetencija – predstavlja skup znanja i veština za realizaciju postavljenih ciljeva i znači prednosti u ispunjavanju misije našeg rada; kompetencije pojedinca za obavljanje određenog posla su: znanje, sposobnost, motivi, sopstvena slika o sebi i vrednosti; kompetencije se mogu shvatiti kao sposobnosti koje su neophodne medicinskim sestrama da uspešno i efikasno obavljaju izvestan posao ili ulogu; osim kapaciteta, sposobnosti, veština i znanja, kompetencije obuhvataju i motivaciju za neki zadatak, lični stil i psihološki odnos prema samom sebi

kompetentnost – izražava dokazanu sposobnost pružaoca ZAN usluga da u struci pravilno koristi znanje, veštine ili osposobljenost ili kvalifikaciju; kompetentnost uključuje sva znanja, veštine i sposobnosti potrebne za obavljanje poslova u ZAN-u koje je izvršilac stekao formalnim obrazovanjem, dodatnim znanjem, specijalizacijom i radom

koncesija – službena dozvola koju izdaje država ili lokalna zajednica pravnom ili fizičkom licu građanskog prava za obavljanje zdravstvene delatnosti, npr. patronažnoj medicinskoj sestri za pružanje patronažne zdravstvene zaštite

koncesionar – domaće ili strano fizičko ili pravno lice koje samostalno obavlja delatnost i pruža usluge ZAN-a na osnovu odluke nadležnog organa

kontraindikacija – razlog za odlaganje određenih zdravstvenih postupaka i postupaka nege kod pacijenta zbog njegovog zdravstvenog stanja i okolnosti

koordinacija slučajeva – koordinacija i/ili upravljanje sprovođenjem aktivnosti ZAN-a i zdravstvene nege za grupe pacijenata sa uporedivim dijagnozama da bi se pružila što kvalitetnija ZAN i zdravstvena zaštita uz što manje troškove i uz saradnju svih učesnika u zdravstvenom sistemu

koordinator/ka slučajeva – lice koje koordiniše ili vodi sprovođenje ZAN-a i zdravstvene nege za grupe pacijenata sa uporedivim dijagnozama; posebno osposobljena diplomirana medicinska sestra odnosno diplomirani medicinski tehničar, diplomirana babica

prekršaj – namerno odstupanje od radne procedure, standarda ili pravila

kvalifikacije – podrazumevaju ukupno stručno, strukovno ili univerzitetsko obrazovanje i stručne kvalifikacije koje je osoba stekla kroz programe obrazovanja i osposobljavanja u državama članicama Evropske unije, na osnovu kojih je stekla pravo obavljanja zanimanja ili profesionalne delatnosti u pojedinoj državi članici Evropske unije, kao i sva profesionalna iskustva stečena tokom obavljanja profesije odnosno profesionalne delatnosti u EU-u

kultura bezbednosti – 1. skup vrednosti, stavova, percepcija, veština, obrazaca ponašanja i stilova pojedinaca i grupa; reč je o zajedničkom ponašanju i odnosu menadžmenta i osoblja prema bezbednosti, bezbednom zdravstvenom tretmanu, bezbednosti sistema i procedura organizacije; 2. okruženje bez optuživanja u kome pojedinci mogu da prijave greške ili incidente koji su gotovo završili greškom bez straha od kazne

licenca za samostalno obavljanje posla – licenca za samostalno obavljanje medicinske delatnosti koja se u delatnosti zdravstvene i akušerske zaštite obnavlja svakih sedam godina na osnovu dokaza o stalnom stručnom usavršavanju; za obnavljanje licence diplomirana medicinska sestra i diplomirana babica moraju u roku od sedam godina da steknu 70 licencnih bodova i da završe obavezni sadržaj stalnog stručnog usavršavanja

M

medijacija (posredovanje) – intervencija i pomoć nezavisne i nepristrane treće strane u rešavanju spora između dve ili više uključenih strana da bi se pronašlo zadovoljavajuće i prihvatljivo rešenje za sve uključene strane

medicina – u širem smislu nauka i delatnost usmerena na sprečavanje i lečenje bolesti i obnavljanje zdravlja ljudi, ali u užem smislu vezana za delatnost lekara

medicinski zahvat – postupak kojim se zadire u telo pacijenta i time presudno utiče na tok lečenja; sprovode ga lekar ili posebno obrazovani stručnjak ili specijalista za ZAN po njegovom nalogu:

dijagnostički zahvat – zahvat kojim lekar postavlja ili odbacuje dijagnozu, npr. kolonoskopija, ekscizija melanoma, uzimanje urina kateterom;

elektivni zahvat – zahvat izabran između dve ili više opcija kako bi se izbegle očekivane komplikacije, npr. uklanjanje mladeža na delu tela gde postoji stalna mogućnost iritacije, uklanjanje kile, elektivni carski rez;

hirurški/operacioni/operativni zahvat – zahvat koji izvodi lekar hirurg u cilju odstranjivanja ili rekonstrukcije bolesnog organa ili dela tela, npr. histerektomija, zamena kuka, rekonstrukcija dojke;

terapeutski zahvat – zahvat povezan sa lečenjem, npr. kateterizacija bešike, uvođenje kanile u venu, davanje lekova, terapijska punkcija koštane srži

mnogorotka (multipara) – žena koja je rodila dva ili više puta

mobing – maltretiranje, nasilje na radnom mestu; skup zlonamernih postupaka pojedinca ili grupe, usmerenih protiv određenog lica, sa namerom da se povrede njegova ličnost i dostojanstvo; kada se takva ponašanja sistemski ponavljaju i traju duže vreme, mogu da izazovu psihičku i fizičku patnju žrtvi i posledično da dovedu do ozbiljnih zdravstvenih i socijalnih problema

mobilan pacijent – pacijent koji je mobilan, pokretan, gibljiv

monodisciplinarni tim – grupa stručnjaka iz iste oblasti

mrtvorođenče – dete koje neposredno posle rođenja ne daje znakove života (ne diše, nema otkucaja srca, nema pokreta), porođajne težine 500 g i više i/ili gestacijske starosti od 22 nedelje i više i/ili dužine tela 25 cm i više

broj mrtvorođenih – broj mrtvorođenčadi na 1000 svih rođenih (mrtvorođenih i živorođenih) u određenom vremenu i u određenoj geografskoj oblasti

N

plan zdravstvene zaštite – individualno usmeren plan zdravstvene zaštite koji uključuje procenu, planiranje, izvršavanje intervencija i evaluaciju

greška – neuspešno izvršena radnja u odnosu na planiranu ili primena neodgovarajućeg plana

natalitet – rodnost; broj živorođene dece na hiljadu stanovnika u određeno vreme i u određenoj geografskoj oblasti

dokumentacija za zaštitu – zbirka svih službeno propisanih i službeno važećih dokumenata za negu pacijenta, kojom se potvrđuje istinitost odnosno postojanje zdravstvene aktivnosti koju je pacijent primio; obavezan osnov za sprovođenje bezbedne, efikasne i kvalitetne zdravstvene i akušerske zaštite, osnov za istraživački rad u ZAN-u, za njen razvoj i za pravnu zaštitu izvršilaca i korisnika ZAN-a; dokumentacija za zaštitu se sastoji od negovateljskog lista sa planom ZAN-a, liste kontinuiranog ZAN-a i drugih dokumenata propisanih strukom ZAN-a

problem tokom nege – odstupanje od normalnog ili željenog stanja ili ponašanja pacijenta, koje je diplomirana medicinska sestra utvrdila i opisala u dijagnozi nege

neonatalni period – period novorođenčeta: obuhvata vreme od rođenja do navršenog 27. dana života

opasnost – okolnost, agens ili radnja koja može da dovede do povećanog rizika

neželjeni događaj (vidi također odstupanje u pogledu bezbednosti i incident) – svaki nenamerni, neočekivani i nepredviđeni događaj koji bi mogao da naštetiti pacijentu prilikom/tokom lečenja, a koji ne proizilazi iz prirode same bolesti; svaki neželjeni događaj zahteva hitnu analizu i dejstvovanje da bi se sprečile ozbiljnije posledice za pacijenta; neželjeni događaji uključuju npr. pad bolesnika, dekubitus, grešku u aplikaciji ili pripremi lekova, grešku u izvođenju postupaka u ZAN-u

nedonošče – prerano rođeno novorođenče, rođeno pre 37. nedelje gestacijske starosti, bez obzira na težinu

dijagnoza nege – klinička procena odgovora nekog lica na zdravstvena stanja / životne procese ili osetljivosti pojedinca, porodice, grupe ili lokalne zajednice na te odgovore

novorođenče – dete tokom prve četiri nedelje posle rođenja

hitna medicinska pomoć – hitne medicinske mere koje sprovode zdravstveni stručnjaci na pacijentu čiji je život neposredno ugrožen zbog bolesti ili povrede ili kod kojih bi, u zavisnosti od simptoma, život mogao da bude ugrožen u veoma kratkom vremenu

O

kontrola rizika – proces razumevanja, procene i dejstvovanja u organizaciji protiv rizika kojima smo izloženi i na taj način povečanje možnosti uspeha ili smanjenje verovatnoće neuspeha; pristup organizacije je sistemski pristup upravljanju rizicima; pristup upravljanju rizikom mora da bude sistemski, aktivnosti smanjenja rizika moraju da budu koordinisane u celoj organizaciji, što dovodi do sveobuhvatnog upravljanja rizikom

procena rizika – procena verovatnoće da će doći do događaja ili okolnosti i procena posledica ako se taj događaj ili okolnost desi; nivo rizika je produkt verovatnoće i posledica

Obzornik zdravstvene nege – stručni časopis Komore – Saveza; objavljuje naučne i stručne članke, prikaze, izveštaje, inovacije, inicijative i iskustva iz stručnih oblasti ZAN-a i iz različitih interdisciplinarnih oblasti; izlazi četiri puta godišnje; prvi put je objavljen 1967.

odeljenje – deo zdravstvene ustanove ili ustanove za socijalnu zaštitu za

obavljanje zdravstvene delatnosti:

bolničko odeljenje – osnovna organizaciona jedinica bolnice; prostorno, funkcionalno i kadrovski zaokružena celina za pružanje zdravstvene zaštite, npr. odeljenje interne medicine, hirurgije, ginekologije;

dnevno odeljenje – jedinica zdravstvene ustanove – bolnice ili klinike za zdravstvenu zaštitu pacijenata, koja traje kraće od 24 sata i ne preko noći; odeljenje je fizički odvojeno od ostalih delova ustanove; pacijenti na dnevnom odeljenju obično nisu u kontaktu sa drugim pacijentima koji se leče u bolnici, npr. dnevno odeljenje Opšte bolnice Jesenice, dnevna bolnica Slovenj Gradec, perinatalni dnevni centar Ljubljana;

kliničko odeljenje – osnovna organizaciona jedinica univerzitetske bolnice u kojoj se, uz najkompleksniju zdravstvenu zaštitu, sprovodi obrazovanje zdravstvenih stručnjaka i naučno-istraživački rad za potrebe zdravstva, npr. kliničko odeljenje za endokrinologiju, neurohirurgiju, nefrologiju;

odeljenje za negu – bolnička jedinica za produženu bolničku negu namenjena pacijentima kojima više nije potrebna akutna zdravstvena nega, ali se još ne mogu vratiti kući ili u instituciju, npr. u dom za starije osobe; ključni kriterijumi za prijem bolesnika na odeljenje za negu su potrebe za zdravstvenom negom, rehabilitacijom, zdravstvenim vaspitanjem i nerešen socijalni problem: odeljenje za negu Bolnice Sežana, odeljenje za negu (bolnica za negu) UKC Ljubljana, odeljenje Klinike Golnik;

odeljenje pod posebnim nadzorom – odeljenje psihijatrijske bolnice za intenzivno lečenje pacijenata kojima bi moglo biti ograničeno kretanje zbog zdravstvenih razloga i ugrožavanja svog života ili zdravlja i života drugih ili izazivanja teške imovinske štete sebi ili drugima;

zaštićeno odeljenje – organizaciona jedinica ustanove socijalne zaštite u kojoj pacijenti imaju stalnu ličnu zaštitu i zbog svojih potreba ne mogu samovoljno da napuste ustanovu, npr. odeljenje za obolele od demencije u domu za starije

odgovoran – kompetentan ili ovlašćen za obavljanje ili izvršavanje dužnosti/zadatka

odgovorni nosilac ZAN usluge – pružalac ZAN usluge koji može samostalno da pruža ZAN uslugu i ima najmanje pet (5) godina radnog iskustva u užoj stručnoj oblasti u kojoj radi

otpornost – stepen do koga sistem kontinuirano sprečava, otkriva, ublažava ili poboljšava opasnosti i incidente

okolnost – bilo koji faktor povezan sa događajem ili koji utiče na njega, može biti agens ili lice(a)

operaciona diplomirana medicinska sestra, operacioni diplomirani medicinski tehničar – stručnjak za operacije osposobljen za rad u jednoj ili više oblasti

organizacioni ishod – uticaj na organizaciju koji se u potpunosti ili delimično može pripisati incidentu

osoba sa posebnim potrebama – osoba kojoj je zbog odstupanja od očekivanih psihičkih, fizičkih, bihevioralnih i socijalnih osobina i sposobnosti potrebna posebna i dodatna nega, pažnja i zaštita, npr. osoba sa psihičkim smetnjama, slepa, slabovida, gluva ili nagluva osoba, osoba sa govorno-jezičkim poremećajem, osoba sa fizičkim oštećenjem

babinjača – žena u periodu do 42. dana posle porođaja

dete – osoba koja nije navršila 18 godina života, osim ako već nije stekla punu poslovnu sposobnost

dete sa posebnim potrebama – dete kome je zbog smetnji u psihičkom, fizičkom, emocionalnom i socijalnom razvoju potreban poseban tretman i dodatna stručna pomoć; deca sa posebnim potrebama su: deca sa intelektualnim poteškoćama, slepa i slabovida deca, gluva i nagluva deca, deca sa govorno-jezičkim poremećajima, deca sa fizičkim oštećenjem, dugotrajno bolesna deca, deca sa nedostacima u pojedinim područjima učenja i deca sa posebnim potrebama zbog poremećaja ponašanja i ličnosti

članovi uže porodice – najuži članovi porodice pacijenta: roditelji, supružnik, vanbračni drug, deca, bake i dedovi, unuci, braća i sestre, usvojitelj, usvojena deca, istopolni partner

P

pacijent/pacijentkinja – bolesna ili zdrava osoba kojoj se pruža zdravstvena zaštita ili nega

najbliža osoba pacijentu – punoletno lice koje pacijent odredi da u njegovo ime odlučuje o planu lečenja kada sam o tome ne može da odlučuje; ako pacijent ne navede svoju najbližu osobu, njegova najbliža osoba je isključivo bračni drug, vanbračni drug ili partner iz registrovane istopolne zajednice,

punoletno dete ili punoletno usvojeno dete, jedan od roditelja odnosno jedan od usvojitelja, punoletni brat ili sestra, jedan od dedova i baka, punoletni unuk

pristanak pacijenta na zdravstvenu negu – osnovno pravo pacijenta; pacijentov svestan i nedvosmislen pristanak na predloženu zdravstvenu negu, ali tek nakon što je dobio potpunu informaciju o njoj i kada je upoznat sa njenim mogućim posledicama i drugim mogućnostima izbora nege; pacijent može da dâ svoj pristanak usmeno ili svojim činom ili ponašanjem iz kojeg se pouzdano može zaključiti da znači pristanak (informisani pristanak); kada je to propisano Zakonom o pravima pacijenata, pristanak treba dati u pismenom obliku, na propisanom formularu za pristanak (vidi i pacijentovo odbijanje zdravstvene nege)

pacijentovo odbijanje zdravstvene nege – osnovno pravo pacijenta; pacijentovo svesno i nedvosmisleno odbijanje predložene zdravstvene nege tek nakon što je dobio potpunu informaciju o njoj i upoznat je sa njenim mogućim posledicama i drugim mogućnostima izbora nege; pacijent može da odbije zdravstvenu negu samo pismeno na propisanom formularu (vidi i pristanak pacijenta na zdravstvenu negu)

patronažna delatnost – oblik zdravstvene zaštite kojim se obezbeđuje aktivna zdravstvena i socijalna zaštita pojedinca, porodice i zajednice; oni su osetljivi na štetne uticaje iz okoline zbog svojih bioloških karakteristika, određenih bolesti ili nenaviknutosti na novu sredinu; oblasti rada u vanbolničkoj zaštiti su: zdravstvena i socijalna zaštita, zdravstvena zaštita babinjače, novorođenčadi i dojenčadi u kući i nega pacijenta u kući, kao i druge oblasti rada

perinatalni period – obuhvata posljednja tri meseca trudnoće, porođaj i prvih sedam dana života deteta

profesionalna tajna – svi podaci o pacijentu, a posebno podaci o njegovom zdravstvenom stanju i ličnim, porodičnim i socijalnim prilikama, koje specijalisti ZAN-a i njihovi saradnici saznaju u svom radu i dužni su da čuvaju

plod (fetus) – ljudsko biće u razvoju u materici od 9. nedelje do rođenja

produžena bolnička nega – bolnička nega namenjena pacijentima kojima su nakon završenog lečenja i dalje potrebna pomoć i određene zdravstvene usluge različitih zdravstvenih radnika, jer bi u suprotnom prevremeno otpuštanje moglo da izazove značajno pogoršanje njihove bolesti ili njihovog zdravstvenog stanja

Stručne kompetencije i aktivnosti pružalaca usluga u oblasti zdravstvene zaštite – dokument koji donosi Komora – Savez i definiše nadležnosti i stručne aktivnosti pružalaca usluga zdravstvene zaštite

opunomoćenik – lice koje je pacijent pismeno ovlastio da ga zastupa za vreme trajanja zdravstvene nege, kada ne može sam sebe da zastupa

porođaj (partus) – izbacivanje ploda, omotača i placente iz materice:

fiziološki prirodni porođaj; izbacivanje ploda, omotača i placente iz materice kroz vaginu;

carski rez (sectio Caesarea) hirurško uklanjanje ploda, omotača i placente iz materice

porodilja – žena koja rađa; žena u periodu od početka porođaja do četiri sata posle porođaja

porodilište – zdravstvena ustanova za zdravstvenu negu trudnica, porodilja, dece i novorođenčadi

termin porođaja – očekivani datum porođaja; kod računanja termina uzima se u obzir prvi dan zadnje menstruacije, zatim se dodaje sedam dana i oduzima tri meseca; drugi način određivanja termina je ultrazvučni pregled

posebna zaštitna mera – mera bezbednosti; prisilno vremensko i prostorno ograničenje kretanja pacijenta u slučaju da drugim blažim merama nije moguće obuzdati ili otkloniti njegovo opasno ponašanje kojim ugrožava vlastitu bezbednost, bezbednost medicinskog osoblja i bezbednost drugih lica i koje može takođe da izazove materijalnu štetu;

posebnu zaštitnu meru u pismenom obliku izriče lekar uz prethodnu saglasnost pacijenta, njegovih rođaka, odnosno bilo kog drugog njegovog pravnog zastupnika; mera mora da bude zabeležena u pismenom obliku; zdravstveni radnici prate pacijenta tokom trajanja posebnih zaštitnih mera, npr. dok koriste ograde za krevet, bezbednosne kaiševe ili lekove

jedinica sa bolničkim krevetom – najuži pacijentov prostor koji uključuje krevet, sto iznad kreveta, noćni ormarić, noćno osvetljenje, uređaj za pozivanje

praksa – rad u organizovanom procesu rada za osposobljavanje za samostalno obavljanje zanimanja

primopredaja pacijenta – usmeni i pismeni prenos ključnih podataka o pacijentu između stručnjaka za ZAN prilikom promene članova tima za negu, premeštanja pacijenta od jednog do drugog pružaoca zdravstvenih usluga unutar zdravstvene ustanove u kojoj se pacijent leči ili između dve zdravstvene ustanove, kada se pacijent premešta iz jedne ustanove u drugu

preneseno novorođenče – novorođenče koje se nosi duže od 42 nedelje

skrining – organizovano traženje prethodnih stepena ili početaka bolesti kod naizgled zdravih ljudi jednostavnim pregledima, npr. organizovani programi DORA, SVIT i ZORA

zakletva Angele Boškin – javno obećanje diplomanata I stepena studija sestrinstva da će postupati prema principima navedenim u izjavi; sadrži devet principa; zakletva je nazvana po pionirki zdravstvene nege u Sloveniji, medicinskoj sestri Angeli Boškin

priznavanje kvalifikacija – sistem koji građanima omogućava priznavanje kvalifikacija za obavljanje regulisanih profesija u državama koje međusobno priznaju ta prava

proces zdravstvene nege (PZN) – metod rada koji zbog svojih karakteristika i principa zahteva moderan način rada; PZN se zasniva na sveobuhvatnoj proceni potreba pojedinca, porodice ili grupe; PZN počinje prvim kontaktom medicinske sestre i pacijenta, pri čemu medicinska sestra počinje da utvrđuje koji su pacijentovi problemi i kakav je njegov odnos prema zdravlju;

proces zdravstvene nege čiji izvršioци su članovi sestrinskog tima, predstavlja osnov za obezbeđivanje dosledne, kvalitetne i kontinuirane zdravstvene nege, a ujedno predstavlja i osnov profesionalne odgovornosti; proces zdravstvene nege najčešće se zasniva na šest faza:

- ocenjivanje, izbor ciljeva i strukturisanje podataka s obzirom na model i teoriju;
- utvrđivanje dijagnoza ili problema u nezi na osnovu prikupljenih podataka evaluacione faze procesa;
- određivanje ciljeva zdravstvene nege ili procesa nege;
- planiranje intervencija zdravstvene nege, odnosno osmišljavanje intervencija za rešavanje problema tokom nege (metod rešavanja problema tokom nege);
- sprovođenje intervencija zdravstvene nege, odnosno plana nege i beleženje obavljenih aktivnosti;
- evaluacija zdravstvene nege, odnosno uspešnosti sprovedenog ciklusa procesa zdravstvene nege

promocija zdravlja – širenje naučno zasnovanih činjenica i preporuka Svetske zdravstvene organizacije za poboljšanje životnih uslova pojedinaca ili grupa stanovništva u cilju postizanja, održavanja, jačanja ili poboljšanja njihovog zdravlja; oblikovanje i promena mentaliteta, stavova, navika i ponašanja pojedinaca ili grupa stanovništva da bi u okruženju povoljnom za zdravlje, uz podršku političkih, ekonomskih i drugih društvenih struktura, imali dovoljno volje, snage i izdržljivosti, kao i veštine i sposobnosti za kontrolu faktora koji štetno utiču na ljudsko zdravlje

protokol – dogovorena, službena uputstva za sprovođenje aktivnosti ZAN-a, npr. protokol za postupanje sa agresivnom pacijentkinjom, protokol za sprovođenje preoperativne nege, protokol za psihosocijalnu pomoć ženi koja doživljava nasilje

prvorotka (primipara) – žena koja je prvi put rodila

R

Registar pružalaca usluga u oblasti zdravstvene ili akušerske nege (u daljem tekstu registar) – registar koji na osnovu javnog ovlašćenja vodi Komora zdravstvene i akušerske nege Slovenije – Savez strukovnih društava medicinskih sestara, babica i medicinskih tehničara Slovenije; u registar su upisani izvršioci zdravstvene i akušerske nege koji pružaju zdravstvenu ili akušersku negu u Republici Sloveniji

regulisana profesija – profesionalna delatnost ili grupa profesionalnih delatnosti definisanih pravnim poretkom EU-a

rođenje – izbacivanje ploda iz majčinog tela (vidi živorođenče, mrtvorodenče)

Prošireni stručni kolegijum za zdravstvenu i akušersku negu – savetodavni stručni organ nadležnog ministarstva

S

signifikantnost – statistički pojam za verovatnoću, karakteristika nečega što je rezultat uticaja faktora koji se proučava, a ne slučajnosti (signifikantno ili statistički važno ili značajno)

sistemski nedostatak – slabost, oštećenje, disfunkcija radnih metoda, procesa ili infrastrukture organizacije

smrt – trajni prestanak svih životnih funkcija osobe u bilo kom trenutku nakon rođenja

specijalna znanja – specijalna znanja su stručna osposobljenost za rad u užoj stručnoj oblasti zdravstvene i akušerske nege; to su znanja koja nisu sastavni deo srednjoškolskog, dodiplomskog obrazovanja ili drugog formalnog obrazovanja izvođača, a koja pojedinac stiče na radnom mestu pre nego što počne da ih koristi ili sprovodi u praksi; specijalna znanja iziskuju definisan skup određenih specijalnih teoretskih ili praktičnih znanja, veština i sposobnosti koje pojedinac mora da savlada da bi mogao da radi na određenom radnom mestu

pobačaj (abortus) – prekid trudnoće:

legalni pobačaj – dozvoljeni veštački prekid trudnoće u skladu sa važećim zakonskim odredbama na zahtev žene do 10. nedelje trudnoće bez ograničenja i/ili nakon 10. nedelje trudnoće uz dozvolu zdravstvene komisije za veštački prekid trudnoće zbog utvrđenih abnormalnosti ploda odnosno ugrožavanja zdravlja i života trudnice;

nelegalni pobačaj – neovlašćeni veštački prekid trudnoće, koji je izazvala žena sama ili uz pomoć drugog lica u suprotnosti sa važećim zakonskim propisima;

spontani pobačaj – neizazvani, prirodni, samostalni prekid trudnoće pre 20. nedelje trudnoće i kada je težina ploda 500 grama ili manje; do prekida trudnoće dolazi bez učešća trudnice ili drugog lica, protiv njene volje i nenamerno; može da bude posledica promena zbog bolesti ili poremećaja kod trudnice ili ploda

standard ZAN-a – dokument koji propisuje odgovarajući nadležni organ (Stručni savet ZAN-a određene zdravstvene ustanove, Komora – Savez, Ministarstvo zdravlja) i uz konsenzus praktičara ZAN-a, koji precizno definiše sprovođenje aktivnosti ZAN-a i dovodi do očekivanog optimalnog rezultata; merljiv i uporediv indikator kvaliteta ZAN-a, npr. standard lečenja pacijentkinje sa povredom zbog pritiska, standard nege usne šupljine pacijenta bez svesti, standard higijenske pripreme porodilje za porođaj

nivo štete – ozbiljnost i trajanje štete i njen uticaj na tretman; nastaje kao posledica incidenta

stručna greška – ponašanje koje odstupa od važećih kriterijuma profesionalnih standarda struke zbog njihovog nepoznavanja ili izostanka potrebne brige i pažnje u radu, što ima za posledicu (eventualno) pogoršanje zdravlja ili smrt pacijenta

stručne smernice – sistemske preporuke o odgovarajućem lečenju pacijenta sa određenim bolestima koje teoretski i empirijski dovode do željenih ishoda

stručno usavršavanje – kontinuirano, neprekidno i sistemsko sticanje, širenje i produbljivanje teoretskih i praktičnih znanja zdravstvenog radnika, potrebnih za uspešno obavljanje stručnih poslova (kompetencija) i zadataka, u zavisnosti od vrste poslova koje obavlja; stručnim usavršavanjem smatra se praktični rad na drugom radnom mestu u zdravstvenoj ustanovi ili kod drugih pravnih i fizičkih lica koja obavljaju zdravstvenu delatnost, učešće na stručnom skupu, objavljivanje stručnog članka u stručnoj literaturi u zemlji i inostranstvu (npr. zbornik, knjiga ili monografija) i recenzije stručnih i naučnih publikacija (slovenačkih i stranih), kao i usavršavanje kod poslodavca

SVIT – nacionalni organizovani program skrininga za rano otkrivanje prekanceroznih promena i raka debelog creva i rektuma; muškarci i žene stariji od 50 godina se pozivaju na analizu fecesa na prikriveno krvarenje u stolici

šteta – poremećaji u strukturi ili funkciji tela i/ili štetni efekat koji iz toga proizilazi

T

tehničar zdravstvene zaštite / tehničarka zdravstvene zaštite – član tima za negu i zdravstvenog tima; ima srednju stručnu spremu iz oblasti zdravstvene zaštite, odrađen pripravnički staž i stručni ispit iz oblasti zdravstvene delatnosti; u zavisnosti od svojih stručnih kompetencija može samostalno da sprovodi deo aktivnosti zdravstvene nege i dijagnostičko-terapeutskog programa, deo kao suizvođač u zdravstvenom timu za negu koji vodi diplomirana medicinska sestra; tehničar zdravstvene zaštite planira, prati, ocenjuje, beleži i izveštava o svom radu u direktnoj i indirektnoj zdravstvenoj zaštiti; za samostalan rad mora da bude upisan u registar pri Komori – Savezu

teorija – skup logično uređenih znanja, principa, koji određuju zakonitost neke aktivnosti

tim – organizovana grupa ljudi koja obavlja zajednički posao i u kojoj svi odgovorno doprinose ostvarenju zajedničkog cilja; monodisciplinarni tim je grupa stručnjaka iz iste oblasti, a multidisciplinarni tim je grupa stručnjaka iz različitih oblasti; u zdravstvu rade sledeći stručni timovi:

akušerski tim – monodisciplinarna grupa stručnjaka iz oblasti akušerstva; čine je diplomirana babica, viša medicinska sestra sa specijalizacijom ginekološko-akušerske nege i srednja medicinska sestra babica;

tim zdravstvene nege – monodisciplinarna grupa stručnjaka različitih nivoa obrazovanja u oblasti zdravstvene zaštite; rukovodilac tima zdravstvene zaštite je lice sa odgovarajućim obrazovanjem i relevantnim iskustvom u oblasti zdravstvene zaštite i upravljačkim veštinama;

zdravstveni tim – multidisciplinarna grupa stručnjaka iz oblasti medicinske delatnosti u kojoj svako doprinosi ostvarenju zajedničkog cilja; zdravstveni tim uključuje stručnjake iz oblasti medicine, ZAN-a, fizioterapije, logoterapije i dr.

U

mera za poboljšanje – promena okolnosti da bi se poboljšala ili nadoknadila šteta posle incidenta

mera za smanjenje štete – mere za smanjenje štete, ponašanje u slučaju štete, kontrolu svake buduće štete ili mere za smanjenje, kontrolu i rešavanje mogućnosti štete povezane sa incidentom

smrtnost (mortalitet) – broj umrlih na 1000 stanovnika u određenom vremenu i u određenoj geografskoj oblasti:

fetalna smrtnost – broj pobačene i mrtvorodne dece na 1000 rođenih u određenom vremenu i u određenoj geografskoj oblasti;

neonatalna smrtnost – broj umrle novorođenčadi do 28 dana na 1000 rođenih u određenom vremenu i u određenoj geografskoj oblasti;

perinatalna smrtnost – broj mrtvorodne i umrle dojenčadi do navršenih 7 dana na 1000 rođenih u određenom vremenu i u određenoj geografskoj oblasti;

maternalna smrtnost – smrtnost trudnica, porodilja i dece od bolesti i komplikacija u trudnoći ili porođaju na 100.000 živorođene dece unutar 365 dana posle porođaja

Utrip (Puls) – bilten Komore – Saveza, u kome se objavljuju prilozi i izveštaji o radu Komore – Saveza, programi usavršavanja i stručnih skupova, kao i aktuelnosti na području ZAN-a u zemlji i svetu; bilten je prvi put objavljen 1992. godine

V

bezbednost – stanje u kome je rizik sveden na prihvatljiv minimalni nivo

bezbednost pacijenata – nepostojanje nepotrebne ili potencijalne štete za pacijenta u vezi sa lečenjem; znači izbegavanje, sprečavanje ili ublažavanje štetnih ishoda ili povreda, koji proizilaze iz procesa zdravstvenog tretmana

odstupanje u pogledu bezbednosti pacijenta (vidi i štetni događaj i incident) – nenameran ili neočekivan događaj ili okolnost koja bi mogla da izazove ili je izazvala nepotrebnu štetu pacijentu

unapred izražena volja pacijenta – osnovno pravo pacijenta; trenutni informisani pristanak pacijenta na mogući medicinski postupak ili na zdravstvenu negu u budućnosti ili sadašnje pacijentovo svesno odbijanje moguće intervencije ili zdravstvene nege ubuduće, ako tada sam ne bude mogao svesno da dâ pravno važeći pristanak ili da odbije zahvat; pacijent svoju prethodno izraženu volju izražava u pismenom obliku na propisanom formularu izabranom ličnom lekaru ili zastupniku prava pacijenta

evaluacija ZAN-a – neprekidno procenjivanje napretka pacijenta i provera rezultata ZAN-a u odnosu na postavljene ciljeve; evaluacija je deo koji povezuje celokupni proces i neophodna je od prvog susreta sa pacijentom do otpuštanja pacijenta iz zdravstvene nege

zdravstveno vaspitanje – važan sastavni deo promocije zdravlja; namenjen je pojedincima ili grupama stanovništva i zasniva se na oblikovanju ili promeni stavova, vrednosti i uverenja o zdravlju u cilju postizanja i očuvanja zdravlja; osim zdravstvenih radnika u zdravstvenom vaspitanju učestvuju i drugi, npr. roditelji, učitelji, razna društva i udruženja

Z

zastupanje – pomoć stručnjaka za ZAN pacijentu u zaštiti i ostvarivanju prava

zakonski zastupnik – lice koje je kao takvo određeno zakonom (npr. roditelj deteta) ili koje je određeno aktom nadležnog organa na osnovu zakona (npr. bliski rođak u slučaju smrti roditelja deteta)

zakržljalo novorođenče – novorođenče koje je premaleno ili preslabo za svoju gestacijsku starost zbog zastoja u rastu ili zaostajanja kao posledice raznih uzroka

zametak (embrio) – ljudsko biće koje se razvija u materici ili van nje od stvaranja ćelija u blastocisti do 12. nedelje trudnoće; s obzirom da do ovulacije dolazi otprilike u sredini menstrualnog ciklusa, u 12. nedelji trudnoće embrio je zapravo star samo 9 nedelja

Komora zdravstvene i akušerske nege Slovenije – Savez strukovnih društava medicinskih sestara, babica i medicinskih tehničara Slovenije – strukovna organizacija praktičara u oblasti zdravstvene i akušerske nege u Republici Sloveniji i nosilac javnih ovlašćenja; skraćeni naziv je Komora – Savez

Komora zdravstvene i akušerske nege Slovenije se stara o razvoju i radu struke i štiti i zastupa strukovne interese svojih članica: dodeljuje, produžava i oduzima licence za obavljanje delatnosti ZAN-a; vrši stručni nadzor uz savetovanje; vodi registar izvršilaca ZAN-a; oblikuje i dopunjava Etički kodeks za medicinske sestre i medicinske tehničare Slovenije i Etički kodeks za babice Slovenije; planira, prati i kontroliše pripravnički staž, usavršavanje i druge oblike postdiplomskog obrazovanja svojih članova; učestvuje u pripremi zakona, planskih dokumenata i drugih propisa za područje ZAN-a, zdravstvene zaštite, zdravstvene delatnosti i druge oblasti interesa i povezuje se sa internacionalnim institucijama: Internacionalnim savetom medicinskih sestara (ICN), Internacionalnom konfederacijom babica (ICM), Evropskom federacijom udruženja medicinskih sestara (EFN), Evropskim udruženjem babica (EMA) i drugim institucijama; u okviru Komore deluju različite stručne sekcije:

stručna sekcija – organizaciona jedinica Komore zdravstvene i akušerske nege Slovenije, u okviru koje članovi proučavaju užu stručnu oblast ZAN-a, organizuju stručno usavršavanje, oblikuju stručne preporuke i smernice i raspravljaju o stručnim i društvenim pitanjima koja su važna za razvoj određene strukovne oblasti: Sekcija medicinskih sestara i medicinskih tehničara u patronažnoj delatnosti, Sekcija medicinskih sestara i babica, Sekcija medicinskih sestara u enterostomalnoj terapiji...

Savez strukovnih društava medicinskih sestara, babica i medicinskih tehničara Slovenije – savez strukovnih društava medicinskih sestara, babica i medicinskih tehničara Slovenije:

strukovni savez medicinskih sestara, babica i medicinskih tehničara (SDMSBZT) – nezavisni strukovni, nestranački i neprofitni savez izvođača ZAN-a, koji deluje u određenom regionu: npr. DMSBZT Gorenjske, SDMSBZT Pomurja, Strukovni savez DMSBZT Koruške... strukovni savez ostvaruje interese svojih članova i stara se o njihovom ličnom i profesionalnom razvoju, njihovom zdravlju i dobrobiti; u okviru strukovnog saveza deluju razne grupe, aktivni, sekcije i aktivnosti, npr. sekcija planinara, likovni klub, aktivni penzioneri i sl.

zdravstvena delatnost – sve delatnosti zaštite zdravlja, sprečavanja, otkrivanja i lečenja bolesti, koje obavljaju zdravstveni radnici i njihovi saradnici u okviru organizovanog sistema verifikovanih zdravstvenih ustanova ili fizičke osobe sa koncesijom na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou u skladu sa medicinskom doktrinom:

apotekarska delatnost – deo zdravstvene delatnosti kojim se obezbeđuje snabdevanje stanovništva, zdravstvenih ustanova i drugih organizacija lekovima;

primarna zdravstvena delatnost – osnovna zdravstvena delatnost koju za pojedinca, porodicu ili zajednicu obavljaju domovi zdravlja, zdravstvene stanice i privatni zdravstveni radnici sa koncesijom;

sekundarna zdravstvena delatnost – specijalistička ambulantna, opšta i specijalistička bolnička zdravstvena delatnost;

tercijarna zdravstvena delatnost – specijalistička zdravstvena delatnost kliničkih odeljenja zdravstvenih ustanova, klinika, instituta i kliničkih zavoda;

banjska zdravstvena delatnost – delatnost koja pokriva preventivnu zdravstvenu zaštitu, specijalistički ambulantni tretman i rehabilitaciju posle lečenja u bolnici uz istovremenu primenu prirodnih lekovitih sredstava

zdravlje – stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, što nije samo odsutnost bolesti ili invaliditeta

zdravstvena nega – delatnost u sistemu zdravstvene zaštite, koja uključuje nezavisno, međuzavisno i saradničko lečenje, u čemu učestvuju pojedinci svih dobi, porodice, grupe i zajednice, bolesni i zdravi ljudi u svim okruženjima; uključuje promociju zdravlja, prevenciju bolesti i brigu o bolesnima, invalidima i umirućima; glavni zadaci zdravstvene nege su i zastupanje, promocija bezbednog okruženja, istraživanje, učešće u oblikovanju zdravstvene politike i upravljanju zdravstvenim sistemima i obrazovanje

zdravstveni radnici – lica navedena na listi zanimanja zdravstvenih radnika koja pružaju zdravstvene usluge

zdravstveni tretman – predstavlja zajednički rad stručnjaka različitih zdravstvenih struka za dobrobit pacijenata

zdravstvena zaštita – medicinski i drugi zahvati za prevenciju bolesti i promociju zdravlja, dijagnostiku, terapiju, rehabilitaciju i zdravstvenu zaštitu i druge usluge ili postupci koje sprovode zdravstveni radnici prilikom lečenja pacijenata

zdravstveni problem – odstupanje od zdravlja pacijenta koje je utvrdio lekar i opisao medicinskom dijagnozom

zdravstveno vaspitanje – važan sastavni deo promocije zdravlja; način planskog sticanja znanja, sposobnosti i veština kojima pojedinac ili ciljana grupa populacije mogu da postignu, održe i unaprede svoje zdravlje ili upravljaju svojom bolešću;

zdravstveno vaspitanje sprovode zdravstveni radnici na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite, npr. zdravstveno vaspitanje trudnica, zdravstveno vaspitanje adolescenata, zdravstveno vaspitanje obolelih od šećerne bolesti

zdravstvena usluga – usluga koju obavlja medicinski radnik za pacijenta u sklopu zdravstvene delatnosti: bris grlića materice, zdravstveno-vaspitno savetovanje za prevenciju kardiovaskularnih bolesti, izdavanje lekova

zdravstveni stručnjak – lice sa odgovarajućom stručnom spremom, osposobljeno za rad u zdravstvu, npr. lekar/ka, fizioterapeut/kinja, diplomirana medicinska sestra/diplomirani medicinski tehničar, diplomirana babica itd.

ZORA (Zgodnje Otkrivanje predRAkavih sprememb materničnega vratu – rano otkrivanje prekanceroznih promena grlića materice) – nacionalni, organizovani populacioni program skrininga za rano otkrivanje prekanceroznih promena i raka grlića materice; pozivaju se žene od 20 do 65 godina na ginekološki pregled uz bris grlića materice

Ž

životna aktivnost – formiran skup osnovnih životnih potreba koji uključuje čovekov integritet; Virginia Henderson je definisala 14 životnih aktivnosti: disanje, jedenje i pijenje, defekacija i izlučivanje, kretanje i pravilan položaj, spavanje i odmor, oblačenje, održavanje normalne temperature tela, čistoća i nega tela, izbegavanje opasnosti iz okoline, odnosi sa ljudima i izražavanje emocija, izražavanje religioznih osećaja, koristan rad, zabava i rekreacija, učenje i sticanje znanja o razvoju i zdravlju

životni stil – način ili stil života pojedinca odnosno određene grupe stanovništva:

nezdrav način života – stil života štetan za zdravlje pojedinca ili grupe, npr. neredovna fizička aktivnost ili potpuna fizička neaktivnost, zloupotreba psihoaktivnih supstanci, rizično seksualno ponašanje;

zdrav način života – način života pozitivan za pojedinca ili grupu, koji povoljno utiče na zdravlje, npr. redovna fizička aktivnost, zdrava ishrana, upravljanje stresom

živorođenče – dete koje odmah nakon rođenja daje znakove života (disanje, otkucaji srca, mišićni tonus), makar i kratkotrajno; trajanje trudnoće nije važno

W

WCET (World Council of Enterostomal Therapists) – Svetsko udruženje enterostomalnih terapeuta

